

ASPEKTY KOMUNIKÁCIE MARGINÁLNYCH KULTÚR (na príklade graffiti)

Jaromír Krško

Narodenie človeka znamená, že prichádza na svet do rodiny, ktorá ho bude sprevádzať a formovať dlhé obdobie, rovnako sa stáva aj súčasťou spoločnosti, v ktorej sa bude pohybovať. Každá spoločnosť si vytvára určitú kultúru, tradície, ktoré odovzdáva svojim jednotlivým členom. Tí ich buď akceptujú a posúvajú ďalším členom, alebo sa s nimi nestotožňujú a bojujú proti nim.

Existuje mnoho definícií pojmu *kultúra*. Vo všeobecnosti ju môžeme charakterizovať podľa E. Mistríka, ktorý hovorí, že kultúra je „sociálne odovzdávané poznanie vlastné určitej sociálnej skupine“ (Mistrík – Haapanen – Heikkinen – Jazudek – Ondrušková – Räsänen, 1999, s. 24). Kultúra vo všeobecnosti obsahuje určité normy, vzorce správania, hodnotové orientácie, skúsenosti sociálnej skupiny, ktorá je nositeľkou tejto kultúry. Kultúra sociálnej skupiny obsahuje zároveň určitý svetonázor, ovplyvňuje fungovanie ďalších inštitúcií, akými sú rodina, prípadne ovplyvňuje výchovu ďalších (najmä mladších) členov skupiny.

Fungovanie človeka ako základného článku sociálnej skupiny je teda výrazne ovplyvnené kultúrou. Prispôsobovanie sa človeka kultúre – teda spoločenským zásadám, tradíciám, hodnotám, normám... – sa nazýva socializácia. Neprispôsobenie sa kultúrnym hodnotám, vedomé i nevedomé porušovanie noriem, prináša so sebou (zo strany väčšiny) určité sankcie.

Ľudská spoločnosť sa člení na menšie sociálne skupiny, ktoré sa môžu deliť na ďalšie menšie celky. Kultúra celej spoločnosti obsahuje v sebe funkciu kolektívneho vedomia – ide o zovšeobecnené a platné základné zásady a normy správania, svetonázoru, spoločenských hodnôt, ktoré vyznáva väčšina spoločnosti. Funkciou kolektívneho vedomia kultúry sa upevňuje začlenenie jednotlivca do spoločnosti.

Spoločnosť sa snaží šíriť a upevňovať kultúrne hodnoty medzi členmi spoločnosti prostredníctvom menších sociálnych skupín, akými sú rodina, škola, záujmové skupiny a pod. Členovia spoločnosti si osvojením a uznaním kultúrnych hodnôt vlastného spoločenstva uvedomujú odlišné hodnoty iného spoločenstva. Z vnútornej diferenciacie spoločnosti na menšie sociálne skupiny na jednej strane a integrácie týchto skupín do jednoliatej spoločnosti vyplýva integračno-diferenciačná funkcia kultúry.

Členenie spoločnosti na menšie sociálne skupiny zároveň znamená, že tieto skupiny môžu uznávať miestami posunuté hodnoty kultúry, ktoré sa však v globále zovšeobecňujú. Z toho hľadiska môžeme charakterizovať kultúru spoločnosti ako heterogénny systém, ktorý je vytváraný mnohými kultúrami jednotlivých sociálnych skupín.

E. Mistrík vydeľuje niekoľko vrstiev kultúry: dominantnú, konzervatívnu, alternatívnu a marginálnu kultúru. Dominantnú kultúru predstavujú všeobecne uznávané normy a hodnoty a reprezentujú ju stredné spoločenské vrstvy spoločnosti.

Konzervatívna kultúra¹ sa vyznačuje uznávaním tradičných kultúrnych hodnôt, a preto je z tohto pohľadu spoločensky uzavretá. Alternatívne kultúry predstavujú opozíciu voči dominantnej kultúre a často stoja aj v opozícii navzájom. Tieto kultúry sú súčasťou jednotlivých sociálnych skupín. Medzi alternatívne kultúry môžeme zaradiť aj kultúru graffiti, ale i ďalších sociálnych skupín (hip-hop, skinheadov, skejtbordistov, anarchistov...). Posledná skupina – marginálne kultúry – predstavuje taktiež opozíciu voči dominantnej kultúre, ale na rozdiel od alternatívnych kultúr sa vyznávači týchto kultúr pohybujú na hranici zákona, preto predstavitelia dominantnej kultúry používajú voči týmto skupinám rôzne represívne opatrenia. Medzi marginálnu kultúru môžeme zaradiť kultúru drogovovo závislých ľudí (Gáliková, 2001).

Vývoj sociálnych skupín je úzko spojený s vývojom kultúrnych hodnôt, ktoré, ako sme už spomínali, sa odovzdávajú ďalším generáciám. Odovzdávanie kultúrnych hodnôt úzko súvisí s kultúrnymi tradíciami. Odovzdané kultúrne hodnoty nová generácia neustále prehodnocuje a modifikuje a prispôsobuje svojim cieľom a záujmom. To je prirodzený vývin kultúry, ktorý nie je hatený spoločnosťou.

Vzájomná sociálna previazanosť jednotlivých členov sociálnych skupín vytvára kultúrnu identitu. Ide o stotožnenie sa jednotlivých členov sociálnej skupiny so sociétou samotnou a cez ňu aj s jej kultúrou. Príslušník skupiny si uvedomuje históriu skupiny, využíva sociálne teritórium skupiny, prispôsobuje sa sociálnym vzťahom, komunikuje s ostatnými členmi spoločenstva.

A. Gáliková (2001) hovorí, že každá kultúra „je podmienená jestvovaním a používaním semiotického systému“ (Gáliková, 2001, s. 5). Pod semiotickým systémom chápe súbor určitých gest, mimiky, symbolov, signálov, archetypálnych obrazov a jazykový materiál a jeho spracovanie členmi sociálnej skupiny. „Poznanie, ovládanie a schopnosť používať semiotické systémy vlastnej kultúry umožňujú efektívnu komunikáciu smerom dovnútra, t. j. v rámci spoločenstva. Efektívnosť intrakultúrnej komunikácie má pozitívny vplyv na život spoločnosti, jej pokojný vývoj a vzájomné porozumenie medzi členmi. Poznanie, ovládanie a schopnosť používať semiotické systémy iných kultúr umožňujú efektívnu komunikáciu smerom von, t. j. s inými kultúrami. Medzikultúrna komunikácia je dôležitým prostriedkom na obohacovanie vlastnej kultúry, je predpokladom vzájomného porozumenia a rešpektovania viacerých kultúr.“ (Gáliková, 2001, s. 6).

Súčasťou semiotického systému každej sociálnej skupiny je jazykový materiál – ako pripomína A. Gáliková (2001, s. 6) – všetky zložky jazykového znaku. Členovia sociálnej skupiny musia dokonale ovládať skupinový jazykový systém, aby nedochádzalo k rôznym sémantickým posunom, ktoré by znejasňovali komunikáciu v rámci skupiny. Zo sociolingvistického hľadiska hovoríme o tzv. sociolekte, ktorý v sebe zahŕňa slang, profesionalizmy a argot (Odaloš, 1997, s. 14). D. Slančová (1999) používa termín *komunikačný register*, ktorý chápe ako „súbor rečových variet spojených so skupinami ľudí, ktorí sa vyznačujú spoločnými záujmami alebo profesiou. V tomto

¹ Pri pojmach *dominantná kultúra* a *konzervatívna kultúra* môžeme používať singulárnu formu, pretože ide (väčšinou) o jednu kultúru, pričom konzervatívnu kultúru chápeme ako časť dominantnej kultúry. Alternatívnych a marginálnych kultúr je v spoločnosti niekoľko – počet závisí od množstva sociálnych skupín, ktoré danú kultúru vyznávajú,

chápaní ide teda už nielen o súbory lexikálnych prostriedkov, ale register sa chápe aj ako spôsob používania lexém a frazeologizmov a v niektorých prípadoch aj špeciálnych gramatických konštrukcií (Slančová, 1999, s. 95). Komunikačný register teda zachytáva celú lexiku viazanú na určitú sociálnu skupinu, a to ako apelatívnu lexiku, tak aj propriálnu. V propriálnej lexike sa však v onomastike udomácňuje termín *sociálne toponymá*, prípadne *sociálne onymá* (Krško, 1998).

Kultúra graffiti je pomerne mladou kultúrou. Počiatky tohto hnutia siahajú do šesťdesiatych rokov minulého storočia do východnej časti New Yorku. Odtiaľto sa graffiti začalo šíriť do ostatných častí USA, neskôr sa rozšírilo do západnej Európy. Prvé prejavy graffiti v strednej Európe (Česko, Slovensko, Poľsko, Maďarsko) sme zaznamenali v deväťdesiatych rokoch – po politických a spoločenských udalostiach roku 1989 a následnom otvorení sa Západu.

Podstata graffiti ako sociálneho a kultúrneho hnutia spočíva vo zviditeľňovaní sa prostredníctvom nápisov, podpisov (*tagov*) a obrazov na rôznych plochách v mestách – stenách budov, výkladoch obchodov, mostoch, pilieroch, ale aj vlakoch, autobusoch a električiek.

Graffiti môžu striekať jednotlivci² alebo skupiny, ktoré tvoria väčšinou traja až šiesti členovia. Títo súťažia s ostatnými skupinami nielen o teritórium, kde sa môžu výtvarne prejaviť, ale súťažia aj medzi sebou o najlepšie výtvary. Najlepší *writer* spomedzi všetkých skupín je vážený a uznávaný a jeho kresby nesmú prestriekať ostatní členovia. Výber vedúcej osobnosti sa deje prostredníctvom vzájomného súťaženia skupín. Ak dôjde k prestriekaniu niektorej kresby inou skupinou, dochádza k tzv. *stylwar* alebo *battle* – teda k vojne štýlov alebo otvorenej vojne. Nejde však o fyzické napádanie, ale o súťaženie. Znepriatelené skupiny sa stretnú a musia vytvoriť kresby, ktoré posúdia nezávislí členovia ďalších skupín graffiti. Víťaz môže ovládnuť toto teritórium a porazená skupina si musí hľadať nový objekt. Aj z tohto vyplýva, že hnutie graffiti nemá militantnú podstatu, napriek tomu, že nezainteresovaná verejnosť mnoho prejavov graffiti hodnotí ako vandalizmus.

Členmi graffiti sú predovšetkým mladí ľudia vo veku 15 až 25 rokov. Ide vlastne o určitý prejav dozrievania mladej osobnosti. Mladí ľudia protestujú proti zaužívaným spoločenským stereotypom, snažia sa vymaniť zo spoločenských šablón a poukázať na to, že sú tu, snažia sa, aby ich dospelí akceptovali. Toto „vynucovanie“ akceptácie sa deje aj prostredníctvom určitej formy vandalizmu.

Pocit „nepochopenia“ zo strany dospelých vedie k tomu, že mladí ľudia sa združujú a hľadajú si seberovných členov, ktorí majú podobné „problémy“ ako oni, ktorí ich dokážu pochopiť.

O vzájomnom nepochopení marginálnej kultúry (kultúra graffiti) a dominantnej kultúry („kultúra dospelých“³) svedčí aj výpoveď jedného člena skupiny graffiti: „Veď graffiti pre dnešných ľudí je niečo nové. Hlavne pre tých starších. Ľudia idú po ulici,

² Samostatné pôsobenie *writera* v rámci existencie graffiti je málo pravdepodobné. Jednotlivci sa spájajú do skupín (*crew*) – „writer musí mať svoju crew, svoj štýl, celkom dobrú kvalitu striekania a dosť výtvorov – pieceov.“ Jednotlivec tak vlastne reprezentuje celú svoju skupinu, ktorá ho zároveň chráni navonok.

³ Pod slovným spojením „kultúra dospelých“ myslíme dominantnú kultúru, ale z pohľadu dospievajúcich.

popod most, popri stene, vidia nejaký *piec, bombing, tag, panel, wholecar* atď. A vravia: ‚Aha pozrite sa, aj tu boli tí vandali, tí mladí nevychovaní fagani.‘ Tu sa ukazuje problém, graffiti robia iba mladí ľudia. To nie je pravda. No ľudia, ktorí nerobia graffiti, to nevidia. Oni v tom vidia iba počmárané mosty, steny, vlaky atď. *Writer*, ten v tom vidí niečo iné, vidí štýl, ktorý ten konkrétny *writer* používa. O ktorý vlastne v graffiti ide.“

Pôvod graffiti výrazne ovplyvnil aj lexikálny systém, ktorý využívajú členovia jednotlivých skupín. Ak hovoríme o sociolekte alebo komunikačnom registri, musíme tieto pojmy zúžiť na slang a v menšej miere na profesionalizmy. Napriek tomu, že graffiti často využívajú aj nedovolené plochy a miesta, v ich komunikácii sme nezaznamenali prvky argotu. Profesionalizmy ako časť sociolektu využívajú vo veľmi malej miere – táto časť lexiky sa obmedzuje najmä na technickú stránku striekania (používanie rôznych druhov sprejov, veľkosť dýz a pod.). Názvy sprejov používajú podľa jednotlivých značiek, ktoré uvádza výrobca. Napriek tomu, že ide o typové označenia výrobkov (chrematonymá), v komunikácii dochádza k deproprializácii a tieto propriá fungujú ako apelatíva: *plasticote* (charakteristická farba s dobrým tlakom, najlepšie farby sú strieborná a čierna, ostatné farby sa hodnotia ako riedke), *kimtec* (charakterizujú ju slabým tlakom, ale farby si cenia), *multona* (farba, ktorá prekryje všetky farby, má dobrú hustotu), *belton* (málo odtieňov), *sparvar* (dosť odtieňov, ale „sparvarom neprekryješ multonu“), *Mr. spray* (cenia si najmä striebornú farbu) a *latex*, ktorý sa používa ako základný podkladový náter.⁴ Na označenie rôznej hrúbky dýz sa používajú označenia: *skina* – tenká stopa, *super skina* – veľmi tenká stopa, *amerika* – dýza, ktorá pri striekaní blízko steny je tenká, ďalej od steny necháva hrubšiu stopu, *ruža* – dýza s hrubou stopou, *červeň* – dýza s hrubou stopou. Z posledných profesionalizmov vyplýva, že niektoré názvy sú aj slovenského pôvodu, teda že nie všetky termíny preberajú graffiti z angličtiny.

Najväčšiu časť lexiky graffiti tvoria slangizmy, pretože ide o aktuálne výrazy viazané na sociálnu skupinu graffiti. Tieto výrazové prostriedky sa vyznačujú vysokou expresivitou a variantnosťou. „Expresivita sa následne prejavuje v nenormatívnosti slangizmov, ktoré sú často aj štruktúrne nápadné“ (Odaloš, 1997, s. 15). Slangizmy tvoria jadro celej slovnej zásoby graffiti – cez túto lexiku manifestujú príslušnosť k tejto marginálnej kultúre a zároveň vyjadrujú odpor a nesúhlas so zaužívanou lexikou dominantnej kultúry.

Príslušníci skupín graffiti používajú najčastejšie slangizmy na základné označenie členov skupiny, ich hierarchie a pod. – *writer* (z angl. *writer*) – človek, ktorý strieka graffiti. *Writeri* sa delia na *toyov* (z angl. *toy* – hračka) – mladý, začínajúci *writer*, a na *kingov* (z angl. *king*) – najuznávanejší *writer* na veľkom území (napr. v niekoľkých štátoch)⁵, *bite* (z angl. *bite*) – označenie *writera* (často začiatovník), ktorý len kopíruje štýl niekoho iného, *crew* (z angl. *crew*) – skupina *writerov*, ktorí striekajú spolu jeden výtvar. Ak sa striekajú graffiti vo veľkom množstve – ide najmä o presadenie sa novej skupiny na novom území, tento spôsob prezentácie označujú slovom *kill* (z ang. *kill* –

⁴ Keďže ide o označenie farieb, predpokladáme, že tieto lexikalizmy fungujú najmä u graffiti na Slovensku. V iných krajinách môžu fungovať iné označenia sprejov.

⁵ Podľa jedného z informátorov na Slovensku nie je ani jeden *writer* vyhlásený za *kinga*.

zabíjať). Na označenie priestoru, kde striekajú nápisy alebo kresby, sa využívajú slangizmy *avenue* (z angl. *avenue*) – cesta, ulica. Rôzne druhy graffiti delia podľa miesta, kde ho nakreslia, prípadne podľa toho, či ide o ilegálny alebo legálny graffiti, prípadne nápis – *tag* (z angl. *tag* – menovka, visačka) – ide o charakteristický podpis writera, ktorý sa môže vyskytovať samostatne (len ako nápis) alebo je súčasťou nastriekaného obrazu. *Battle* (z angl. *battle*) označuje bitku dvoch alebo viacerých skupín graffiti alebo jednotlivých writerov – ide o charakteristické prestriekavanie kresieb (tzv. *going over*); *bombing* (z angl. *bomb* – bomba) – striekanie jednoduchých nápisov, kresieb na nepovolené miesta (často na steny budov, výklady)⁶; *ilegál* – grafit umiestnený na nepovolenom mieste – opakom je *legál*. *Piece* (z angl. *piece* – obraz) označuje nastriekaný obrazec (najčastejšie z viacerých farieb). Pred samotnou kresbou používa každý writer *piece book* – zošit, v ktorom na nakreslené jednotlivé kresby (tzv. *sketch* – náčrt). Ak spoja niekoľko samostatných kresieb podkladom, označujú to slangovým výrazom *production*. V rámci jednotlivých kresieb rozoznávajú niekoľko druhov prejavov: *panel* – označuje kresbu nastriekanú na vlaku len popod okno, ale nie od začiatku po koniec. Graffiti nastriekané popod okná od začiatku vlaku až po koniec sa označuje termínom *end to end*. Kresba, nastriekaná na celom vagóne od začiatku po koniec (aj cez okná) sa nazýva *wholecar* (z angl. *whole* – celý a *car* – auto). Ak nasleduje prestriekanie celej vlakovej súpravy (minimálne však troch vagónov), hovoria o tzv. *wholetrain* (z angl. *whole* – celý a *train* – vlak) alebo *whole end to end*. Podľa zobrazenia rozoznávajú graffitisti tzv. *charakter* – ide o kresbu tváre alebo postavy. Prvé graffiti, ktoré vznikli v New Yorku, boli tzv. *in memory* – teda kresby, ktoré vznikli na pamiatku niekoho, kto zomrel. V takýchto kresbách sa často nachádza tzv. *dedication* – venovanie alebo odkaz. Najlepšie kresby – *burner* (z angl. *burner* – horák) reprezentujú najuznávanejších writerov, ktorí u ostatných členov skupín užívajú *fame* – slávu a uznanie. Ďalšie lexikalizmy, ktoré sa vyskytujú medzi graffitistami, sú napr. *buff* (z angl. *buff* – koža) – prostriedok, ktorým sa dá zmazať graffiti z vlaku, *throw up* (z angl. *throw up* – nahodiť) – kontúry budúcej kresby na stene (náčrt). Ak writer ukradne inému členovi nápad alebo štýl, označujú to termínom *rack*. Mnoho kresieb (najmä legálnych) vzniká na spoločných stretnutiach writerov nazývaných *jam* (z angl. *jam* – tlačienica). Najcennejším objektom na maľovanie pre všetkých graffitistov je vlaková súprava, ktorú nazývajú *Red Bean*, pretože ide o najstráženejší vlak a preto je ťažké nastriekať naň kresby.

Lexika, charakteristická pre skupiny graffitistov, funguje v ich bežnej komunikácii. Preto sa nemôže používať len v nominatíve, ale sa začleňuje do celej paradigmy. Slovenčina ako flektívny jazyk „núti“ používateľov jazyka ohýbať jednotlivé slová a zapájať ich do vetnej stavby. Prejav predstaviteľa graffiti vyzerá takto: „*Tagovaním sa writer dostáva do povedomia ostatných writerov. A zároveň sa vyššie vynáša spolu so svojou crew v očiach ostatných writerov. Nie je tag ako tag pre tých nezasvätených. Bombing je ulica, mesto, adrenalín. Bombingy sa striekajú všade, kde sa dá. Pri bombovaní si writer zdokonaľuje kvalitu a rýchlosť striekania. Ak niektorí writeri alebo*

⁶ Tento spôsob striekania spôsobuje najviac nedorozumení, pretože toto možno označiť ako vandalizmus. Graffitisti spájajú *bombing* so vzrušením, adrenalínom a podľa závažnosti miesta je medzi nimi dosť cenený.

crew striekajú bombingy vo veľkom množstve, tak na to sa používa výraz kill. Do piecu writeri striekajú svoje mená občas aj crew. Piece si writeri veľmi cenia (väčšinou). Z piecov writeri robia aj production. Pre bežných ľudí je to najkrajšie a najlepšie, čo so sebou graffiti prináša.“

Flexia anglicizmov sa v komunikácii vyznačuje tým, že na vytvorenie nového slovného druhu slúži anglický výraz (napr. substantívum) a slovenským slovotvorným postupom sa vytvorí nové slovo (slovný druh) – *tag* (substantívum) → *tagovať* (sloveso) – *striekať tagy*, *tagovanie* (slovesné podstatné meno); *bombing*⁷ (z angl. bombe) – *bombovať* – *striekať graffiti na nelegálnych otvorených plochách*.

Nominatívne anglické tvary sa do slovenskej paradigmy začleňujú pomocou slovenských prípon: *writer* – *writeri* (N. pl.) (teda nie náležité anglické *writers*), *writerov* (L. pl.) („tagovaním sa writer dostáva do povedomia ostatných writerov“), *pre writera* (G. sg.), *medzi writermi* (I. pl.), *piece* – *do piecu* („do piecu writeri striekajú svoje mená“), *pieceov* (G. pl.) (writer musí mať... dosť výtvorov – *pieceov*“), *wholecar* – *wholecarom* (I. sg.) („wholecarom získava writer veľký rešpekt“), *pri wholecari* (L. sg.) („pri wholecari pomáhajú aj ostatní writeri z crew“), *toy* – *toyov* (G. pl.) („writeri neznášajú toyov“).

Zaujímavosťou je, že niektoré slangizmy grafitisti v komunikácii neskloňujú – napr. skupina writerov nazývaná *crew* („a zároveň sa vyššie vynáša spolu so svojou crew v očiach ostatných writerov“, „pri wholecari pomáhajú aj ostatní writeri z crew“).

Propriálnu sféru komunikácie medzi grafitistami možno hodnotiť ako sociálne onymá⁸, v rámci ktorých môžeme rozlišovať sociálne toponymá a sociálne antroponymá.

Sociálne toponymá pomenúvajú oficiálne (legálne) miesta, na ktorých môžu príslušníci graffiti striekať svoje kresby. V Banskej Bystrici existujú len tri oficiálne povolené miesta. Apelatívne sa takéto miesta v komunikácii grafitistov označujú termínom *legal* alebo *legal zone*. Grafitisti však rozlišujú miesta, kde tvoria. Propriálnu stránku označenia tvorí bližšia charakteristika objektu podľa názvu mestskej časti (alebo podľa sociálneho toponyma viazaného na skupinu Banskobystričanov) a apelatívna zložka legálnej zóny: *Legal zone v Radvani*, *Legal zone na Huštáku* a *Legal zone pri benzínke*⁹.

Sociálne antroponymá reprezentujú jednotlivé tagy writerov. Keďže ide o charakteristický podpis autora, ide zároveň o jeho „umelecké“ meno – napr. *OSA*, *2. B.*, *NAC*, *DMC*, *GUN*, *2. C.*, *OSC*, *TBC*. Tieto sociálne antroponymá najčastejšie vznikajú (ako skoro celý sociolekt graffiti) z angličtiny – *OSA* = Old School Art, *GUN* = zbraň...

⁷ V slovenčine to hodnotíme ako slovesné podstatné meno – presný preklad by mal byť „bombovanie“.

⁸ Sociálne onymá sú vlastné mená, ktoré sa používajú v (relatívne) uzavretej sociálnej skupine a nie sú známe príslušníkom iných sociálnych skupín, ktorí nepatria do tejto sociálnej skupiny (bližšie k tejto problematike Krško, 1998).

⁹ V názve *Legal zone pri benzínke* ide o bližšiu charakteristiku pomocou dominantného objektu (*benzínka* – benzínové čerpadlo) – v toponymii hovoríme o tzv. relačnom objekte (Krško, 2001, s. 12 – 15). Ak by existovalo viacero takýchto legálnych miest pri *benzínke* (prípadne pri *benzínkách*), proces proprializácie by pokračoval.

Grafitisti svojím menom môžu vyjadrovať postoj k určitým spoločenským javom – napr. nesúhlas (*Anarchista*).

Graffiti ako druh marginálnej kultúry a ako umenie má svoj život. Posun v tejto kultúre sme zaznamenali aj na Slovensku. Pôvodná podoba graffiti ešte zotrváva, ale popri tradičných kresbách a nápisoach sa začínajú objavovať (najmä v prostriedkoch verejnej dopravy) vopred pripravené nálepky. Ide o umenie, ktoré sa označuje ako *street art*.¹⁰

V závere možno zhrnúť: grafitisti v komunikácii využívajú profesionalizmy, ktoré slúžia na presné odlíšenie niektorých dôležitých termínov spojených najmä s technickou stránkou výtvarného prejavu. Slangizmy využívajú najmä na charakteristiku svojej sociálnej skupiny. Pomocou tejto lexiky zároveň vyjadrujú protest voči tradičnej lexike používanej v dominantnej kultúre. Kultúra graffiti v dnešnej dobe predstavuje síce marginálnu kultúru, ale v niektorých západoeurópskych štátoch sa ozývajú hlasy o začlenení tejto kultúry do štúdia dizajnu. Tento trend len potvrdzuje, že existencia marginálnych kultúr môže posunúť dominantnú kultúru dopredu.

LITERATÚRA

GÁLISOVÁ, A. 2001. *Sociolekty vybraných alternatívnych a marginálnych kultúr*. (Rukopis diplomovej práce.) Prešov : Filozofická fakulta PU v Prešove, 2001. 141 s.

GÁLISOVÁ, A. 2002. *K sociolektom vybraných alternatívnych a marginálnych kultúr*. Jazykovedný časopis, 53, 2002, č. 2, s. 97 – 110.

HOCHTEL, B. 1993. *Slovník slovenského slangu*. 1. vyd. Bratislava : HEVI, 1993. 185 s. ISBN 80-85518-05-8

KOŠTA, J. 1993. *Úvod do sociológie*. Bratislava : Ekonomická univerzita v Bratislave, 1993. 111 s. ISBN 80-225-0509-9

KRŠKO, J. 1998. Mikrosociálne toponymá. In: *13. slovenská onomastická konferencia : Zborník referátov z 13. slovenskej onomastickej konferencie konanej v Modre-Piesku, 2.-4. 10. 1997*. Bratislava : Filozofická fakulta UK v Bratislave; Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV, 1998, s. 115 – 119. ISBN 80-85586-11-8

KRŠKO, J. 2001. *Terénne názvy z Muránskej doliny*. 1. vyd. Banská Bystrica : Fakulta humanitných vied UMB, 2001. 232 s. ISBN 80-8055-577-X

MICHALEWSKI, K. 1998. Graffiti łódzkie. In: *Acta Univeritatis Lodziensis, Folia Linguistica 37. Język w mieście. Problemy kultury i poprawności*. Łódź, 1998, s. 73 – 82.

¹⁰ Referát o posune graffiti v Poľsku odznel na konferencii *Współczesne odmiany języka narodowego* (Łódź, 6.-7. 5. 2003), kde sa konštatovalo o zrode novej formy – tzv. „wleprarzow“.

MISTRÍK, E. – HAAPANEN, S. – HEIKKINEN, H. – JAZUDEK, R. – ONDRUŠKOVÁ, N. – RÄSÄNEN, R. 1999. *Kultúra a multikultúrna výchova*. Bratislava : IRIS, 1999. 347 s. ISBN 80-88778-81-6

ODALOŠ, P. 1997. *Sociolekty v basketbalovom a penitenciárnom prostredí*. Banská Bystrica : Pedagogická fakulta UMB, 1997. 92 s. ISBN 80-8055-031-X

ODALOŠ, P. 2002. *Dynamika špecifických sfér komunikácie*. Banská Bystrica : Pedagogická fakulta, 2002. 159 s. ISBN 80-8055-631-8

OSTROMEČKA – FRĄCZAK, B. 1999. Dowcip językowy w graffiti. In: *Miasto – teren koegzystencji pokoleń*. Łódź : Uniwersytet Łódzki, 1999, s. 144 – 155.

SLANČOVÁ, D. 1999. Potrebuje reflexia súčasnej slovenskej jazykovej situácie pojem register? In: *Retrospektívne a perspektívne pohľady na jazykovú komunikáciu. I. diel. Materiály z 3. konferencie o komunikácii, Banská Bystrica – Donovaly, 11. – 13. septembra 1997*. Banská Bystrica : Pedagogická fakulta UMB a Fakulta humanitných vied UMB, 1999, s. 93 – 100. ISBN 80-8055-287-8

Tento príspevok predstavuje časť grantového projektu Grantovej vedeckej agentúry MŠ SR a SAV č. 1/0189/03 *Sociálny kontext onymie*.

SUMMARY

Aspects of marginal cultures communication (an example of graffiti)

The paper deals with communication in a graffiti group – the marginal culture comparing to the traditional dominant culture. Group members lexicon contains words which describe diverse techniques of picture spraying, give nicknames to group members and to other groups etc. Words are mainly English loans. The author of the paper uses terms social toponyms and social antroponyms for names of social places and individual signs (tagy – from original tags).

Príloha

Sketch – náčrt:

Charakter:

Tag – charakteristický podpis writera:

sketchOut

Piec – nastriekaný obrazec:

Wholetrain – grafit nastriekany na celej vlakovej súprave (minimálne však na troch vagónoch):

Wholecar – grafit nastriekany na celom vagóne od začiatku po koniec:

